

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Kateřiny Šimáčkové a JUDr. Bohuslava Hnízdila v právní věci žalobce: **P. Č.,** proti rozhodnutí žalované: **Česká advokátní komora,** se sídlem Národní 16, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 6. 2010, č. j. 8 A 67/2010 - 12, o osvobození od soudních poplatků,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žalované **se** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti **nepřiznává**.

Odůvodnění:

Kasační stížností se žalobce domáhá zrušení usnesení městského soudu, jímž byla zamítnuta jeho žádost o osvobození od soudních poplatků. Žalovaná žalobci určila dne 12. 1. 2010 advokáta k poskytnutí právní služby podle § 18 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii. Rozhodnutím ze dne 3. 3. 2010, č. j. 501/10, žalovaná určení zástupce zrušila z důvodu narušení nezbytné důvěry mezi advokátem a klientem a neposkytnutí součinnosti žadatele nutné k poskytnutí právní služby. Proti rozhodnutí žalované podal žalobce žalobu a v řízení o ní požádal o osvobození od soudních poplatků. Tuto žádost městský soud zamítl usnesením nyní napadeným kasační stížností.

V odůvodnění napadeného usnesení Městský soud v Praze uvedl, že na výzvu k zaplacení soudního poplatku ze dne 22. 4. 2010 reagoval žalobce žádostí o osvobození od soudních poplatků, přičemž vyplnil pouze potvrzení (vzor 060 o. s. ř.) o osobních a výdělkových poměrech. Své tvrzení o pobírání státní podpory žalobce nedoložil listinami. Tím, že nedoložil tvrzení o tom, že nemá dostatečné prostředky k zaplacení soudního poplatku, nesplnil podmínku v § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, (dále jen „s. ř. s.“), pro osvobození od soudního poplatku. Městský soud zohlednil i počet

sporů vedených žalobcem u městského soudu (40, z čehož tři se týkají přezkumu rozhodnutí o určení advokáta). Pouhé množství sporů nezakládá závěr o šikanózní povaze žalob; ale pokud je množství sporů spojeno s žádostí o osvobození od soudních poplatků, je podle městského soudu třeba posoudit povahu těchto sporů a způsob uplatnění nároků. Samotná skutečnost „bezplatnosti přístupu k soudu“ by neměla být důvodem pro podání žalob.

V kasační stížnosti ze dne 19. 8. 2010 žalobce (stěžovatel) vytýká městskému soudu, že: (1) usnesení o nepřiznání osvobození od soudních poplatků neodpovídá skutkovému stavu, neboť stěžovatel doložil své majetkové poměry; (2) není odůvodněno, v čem spočívá zneužívání institutu osvobození od soudních poplatků; (3) společně s rozhodnutím o neosvobození městský soud zaslal stěžovateli také výzvu k zaplacení poplatku ve lhůtě kratší než je lhůta v poučení o kasační stížnosti, což je šikanózní; (4) městský soud nerozhodl za dobu pěti měsíců o žádosti o odklad právní moci usnesení žalované a nevypravil návrh na určení lhůty k provedení tohoto procesního úkonu; (5) adresa žalobce je označena vadně; (6) městský soud svévolně mění adresu žalovaného a (6) městský soud neopodstatněně užívá minulý čas o žalobních návrzích.

Nejvyšší správní soud konstatoval přípustnost kasační stížnosti, neboť ta byla podána osobou oprávněnou (§ 102 s. ř. s.), opírá se převážně o důvody uvedené v § 103 s. ř. s., a není nepřípustná ani z jiných důvodů ve smyslu § 104 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud nepožadoval zaplacení soudního poplatku ani zastoupení advokátem pro řízení o kasační stížnosti. Za situace, kdy je předmětem kasačního přezkumu usnesení, jímž byla zamítnuta žádost o osvobození od soudních poplatků, by totiž trvání na podmínce uhrazení soudního poplatku či na podmínce povinného zastoupení znamenalo jen další řetězení téhož problému (srov. rozsudek zdejšího soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz).

Nejvyšší správní soud proto přistoupil k posouzení kasační stížnosti v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán jejím rozsahem a důvody kasační stížnosti. Námitkami kasační stížnosti se bude zdejší soud zabývat v pořadí, v jakém byly uvedeny výše. Vzhledem k tomu, že stěžovatel neoznačil, pod které důvody ve smyslu § 103 s. ř. s. podřazuje své kasační námitky, zdejší soud je posoudí podle jejich obsahu (srov. usnesení zdejšího soudu č. j. 1 As 7/2004 - 47 ze dne 18. 3. 2004).

Nejvyšší správní soud shledal kasační stížnost nedůvodnou a zamítl ji. Přitom však doplnil odůvodnění městského soudu v některých otázkách. Podle judikatury zdejšího soudu rozsudek, jímž krajský soud žalobu podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl, nemusí být Nejvyšším správním soudem ke kasační stížnosti žalobce zrušen, byť je založen zcela nebo zčásti na nesprávných důvodech, pokud je tento rozsudek přezkoumatelný, řízení před krajským soudem netrpělo žádnou procesní vadou, jež mohla mít vliv na zákonnost jeho rozhodnutí o věci samé, a současně může Nejvyšší správní soud postavit na jisto, že výrok rozsudku krajského soudu je v souladu se zákonem, aniž by přitom překročil rámec věci, jak byla definována nejen řízením o kasační stížnosti, ale i předcházejícím řízením žalobním a řízením před správními orgány (srov. rozsudek ze dne 14. 12. 2009, č. j. 5 Afs 104/2008 - 66). Tuto zásadu lze podle názoru zdejšího soudu

aplikovat za splnění stejných předpokladů rovněž na rozhodnutí městského soudu, které není rozhodnutím ve věci samé, ale týká se osvobození od soudních poplatků.

Nejprve se Nejvyšší správní soud zabýval námitkou týkající se splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků [podle obsahu jde o kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.]. Odůvodnění usnesení městského soudu se opírá o dva důvody, proč byla žádost o osvobození od soudních poplatků zamítnuta. Stěžovatel podle městského soudu nesplnil první předpoklad, tedy nedoložil, že nemá dostatečné prostředky. Druhým důvodem je počet sporů vedených stěžovatelem u daného soudu a závěr, že stěžovatel zneužívá institut osvobození od soudních poplatků.

Stěžovatel nesouhlasí s posouzením obou důvodů. Pokud jde o podmínku doložení svých poměrů, stěžovatel uvádí, že není vázán vzorem 060, a navíc své poměry doložil generálně u správy soudu čestným prohlášením. Stěžovatel soudu vytýká, že *„svévolně zapírá uložení listin u správy soudu a nedbá materiální povahy tzv. potvrzení“*. Městský soud podle stěžovatele nevzal v potaz, že když je stěžovatel trvale nemajetný, tak je nemajetný i v době rozhodování soudu. Městský soud měl předpokládat, že pro osobu v hmotné nouzi je neúnosné i placení nákladů řízení, například poštovného, kopírování a koupě papíru.

Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Aby mohl být účastník osvobozen od soudních poplatků podle § 36 odst. 3 s. ř. s., musí být splněny tyto tři předpoklady: (a) účastník musí doložit, že nemá dostatečné prostředky, (b) musí podat žádost o osvobození od soudních poplatků, a (c) soud nesmí dospět k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný. Mimo § 36 odst. 3 s. ř. s. se aplikuje rovněž § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o. s. ř.“), podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry.

Pokud jde o naplnění prvního předpokladu, zdejší soud konstatuje ze spisu, že stěžovatel k výzvě městského soudu, aby zaplatil soudní poplatek, předložil vyplněné prohlášení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků označené spisovou značkou 8 A 67/10. Kromě osobních a rodinných poměrů stěžovatel uvedl, že ze zdravotních důvodů není zaměstnán, že nemá žádné příjmy z pracovního poměru, z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, z podnikání či jiné samostatně výdělečné činnosti ani z hmotného a sociálního zabezpečení. Ani další příjmy neuvedl, rovněž tak neuvedl žádný osobní majetek a vyplnil pouze rubriku jiné závazky, v níž uvedl *„státní podpora dle zákona 111/06 Sb. doložená listinami – Spr 362/10, aktuálně 21. dubna 2010“*. Z kasační stížnosti je zřejmé, že listina Spr 362/10 je toutéž listinou (čestným prohlášením), kterou stěžovatel hodlal doložit nedostatek prostředků „generálně u správy soudu“. Z toho důvodu patrně tato listina není ani založena ve spisu, a nedostatek prostředků je tak skutečně doložen pouze proškrtaným formulářem a odkazem na listinu, která však nebyla přiložena.

Nicméně v případě předložení takto neúplně vyplněného formuláře měl městský soud stěžovatele vyzvat, aby listinu Spr 362/10 týkající se státní podpory doložil, předtím, než žádost o osvobození od soudních poplatků zamítl (srov. například rozsudek zdejšího

soudu ze dne 22. 7. 2009, č. j. 1 Afs 68/2009 - 42). Přesto však tato vada řízení nezpůsobila v dané věci nezákonnost rozhodnutí městského soudu, jak Nejvyšší správní soud odůvodní dále.

Krajský soud totiž jako druhý důvod pro zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků uvedl, že stěžovatel zneužívá institut osvobození od soudních poplatků. Stěžovatel se proti tomu ohradil a namítl, že není odůvodněno, v čem je jeho uplatňování nároku šikanózní a v čem konkrétně spočívá zneužívání institutu osvobození stěžovatelem.

Předně Nejvyšší správní soud podotýká, že ve své rozhodovací činnosti již uznal, že součástí posouzení specifických okolností žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuálních poměrů žalobce je také úvaha, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem (srov. rozsudek č. j. 8 As 22/2010 - 91 z 24. 3. 2010). Opačný závěr by byl v rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu.

Městský soud v Praze svůj závěr opřel především o vysoký počet sporů vedených stěžovatelem a o skutečnost, že se jeví, že v tomto případě byla důvodem pro podání žaloby bezplatnost přístupu k soudu. Ačkoliv jeho odůvodnění je velmi stručné a ačkoliv většinu argumentace lze nalézt v odkazech na předchozí judikaturu městského soudu, zdejší soud se se závěrem městského soudu ztotožnil poté, co zvážil, zda se skutečně jednalo o případ svévolného uplatňování práv.

Pro posouzení této otázky Nejvyšší správní soud vzal v úvahu předmět sporu stěžovatele, pro nějž stěžovatel žádal o osvobození od soudních poplatků. Městský soud měl v řízení přezkoumat rozhodnutí, jímž žalovaná zrušila určení advokáta stěžovateli pro řízení o ústavní stížnosti.

Nejvyšší správní soud si je vědom judikatury Ústavního soudu, z níž vyplývá, že určení advokáta Českou advokátní komorou považuje Ústavní soud pro účely povinného zastoupení pro řízení před Ústavním soudem za naplnění ústavně zaručeného práva na právní pomoc (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 3. 1998, sp. zn. III. ÚS 296/97, sv. 10/1998, č. 20, str. 409 Sb. ÚS, a rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 7 As 47/2009 - 16 ze dne 17. 7. 2009, publikovaný pod č. 1925/2009 Sb. NSS). Vzhledem k tomu, že určení advokáta je pro nemajetné osoby primárním naplněním práva na právní pomoc pro řízení před Ústavním soudem, a tedy i předpokladem přístupu k Ústavnímu soudu, je tedy nutné postupovat při posouzení dané žaloby obezřetně.

Nejvyšší správní soud si vyžádal rozhodnutí ve věci ústavní stížnosti, pro projednávání které měl být dotyčný stěžovatel zastoupen. Ústavní soud ústavní stížnost stěžovatele usnesením ze dne 17. 3. 2010, sp. zn. IV. ÚS 177/10, odmítl. Z obsahu usnesení vyplývá, že stěžovatel podal dne 21. 1. 2010 ústavní stížnost, jež nesplňovala základní formální náležitosti podle zákona o Ústavním soudu. Advokát určený Českou advokátní komorou podle § 18 zákona o advokacii neposuzoval důvodnost ani přípustnost ústavní stížnosti, neboť mu stěžovatel sdělil, že si do ústavní stížnosti nenechá mluvit a že mu zakazuje činit úkony k Ústavnímu soudu bez jeho souhlasu. Zástupce stěžovatele tedy Ústavnímu soudu sdělil, že ústavní stížnost nesepisoval a domnívá se, že tato neodpovídá

nárokům kladeným na tento typ podání. Ústavní soud tedy zástupce stěžovatele vyzval k předložení ústavní stížnosti, kterou advokát zpracuje sám a jež bude odpovídat nárokům na tento typ podání. Lhůtu pro předložení ústavní stížnosti Ústavní soud na žádost advokáta dvakrát prodloužil. Když ani poté neobdržel advokát k stížnosti potřebné podklady od stěžovatele, požádal dne 24. 2. 2010 o zrušení svého ustanovení advokátem stěžovateli. Dne 5. 3. 2010 pak na základě rozhodnutí žalované o zrušení ustanovení vypověděl udělenou plnou moc. Ústavní soud nastalou situaci vyhodnotil tak, že ačkoliv se zástupce stěžovatele snažil svoji práci vykonat co možná nejlépe, stěžovatel mu to nedovolil. Za těchto okolností ústavní stížnost odmítl pro neodstranění vad.

Skutečnost, že stěžovatel vede 40 soudních sporů u téhož soudu, z čehož tři se týkají přezkumu rozhodnutí o určení advokáta, jak správně podotkl městský soud, sice nezakládá sám o sobě závěr o šikanózní povaze žalob, ale vede k větší obezřetnosti při posuzování, zda takový žalobce nehodlá institut osvobození od soudních poplatků zneužít.

Stěžovatel žádal o osvobození od soudních poplatků pro přezkum rozhodnutí o zrušení určení advokáta, jemuž předtím sám neposkytoval součinnost pro řízení před Ústavním soudem a jemuž znemožnil i podle názoru Ústavního soudu odstranit vady ústavní stížnosti. Z tohoto postupu lze i podle Nejvyššího správního soudu dovodit, že důvodem pro podání žaloby v daném případě mohla být i bezplatnost přístupu k soudu. Stěžovateli se totiž nabízely jiné formy řešení nastalé situace, které by byly na první pohled účinnější pro dosažení přístupu k Ústavnímu soudu, například vyhledání jiného advokáta, který by ústavní stížnost sepsal. Z popisu řízení o ústavní stížnosti i z popisu situace stěžovatelem je zřejmé, že důsledkem zrušení rozhodnutí žalované v dané věci by bylo pouze znovuobnovení vztahu mezi stěžovatelem a jeho advokátem, s nímž ale stěžovatel předtím nespolupracoval a jehož sám žádal o to, aby mu vypověděl plnou moc (srov. dopis předložený stěžovatelem městskému soudu, č. l. 3). Tento znovuobnovený vztah by navíc v současné době neměl žádný dopad na řízení o ústavní stížnosti, které bylo již ukončeno. Využívání žaloby jako prostředku k takovému řešení situace a žádost o osvobození od soudních poplatků pro takové řízení lze vskutku považovat za jdoucí proti smyslu osvobození od soudních poplatků.

Z těchto důvodů Nejvyšší správní soud kasační stížnost proti usnesení městského soudu zamítl.

Námitku proti příliš krátké lhůtě k zaplacení soudního poplatku vyhodnotil zdejší soud jako namítání jiné vady řízení před soudem ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. K zaplacení soudního poplatku městský soud stanovil stěžovateli lhůtu deseti dnů od doručení usnesení s výzvou. Toto usnesení bylo sepsáno pět dní po usnesení, jímž nebyl stěžovatel osvobozen od placení soudních poplatků. V dané věci stanovená lhůta nemohla být vyhodnocena jako nezákonná sama o sobě, neboť ani po uplynutí desetidenní lhůty městský soud řízení automaticky nezastavil. Stěžovatel tedy nebyl stanovením této lhůty zkrácen na právu podat kasační stížnost proti usnesení o nepřiznání osvobození od soudních poplatků. Z tohoto důvodu zdejší soud ani neposuzoval přiměřenost soudcovské lhůty, neboť následným jednáním městského soudu, který řízení automaticky nezastavil, by byla i případná krátká lhůta zhojena. Navíc nyní projednávanou kasační stížností byla uvedená výzva k zaplacení soudního poplatku zkonzumována, neboť krajský soud nesmí v případě podání kasační stížnosti proti nepřiznání osvobození od soudního poplatku

zastavit řízení o žalobě, dokud Nejvyšší správní soud o této kasační stížnosti nerozhodne (srov. rozsudek zdejšího soudu ze dne 12. 5. 2005, č. j. 2 Afs 132/2004 - 91, publikovaný pod č. 608/2005 Sb. NSS, a rozsudek ze dne 19. 11. 2008, č. j. 1 As 75/2008 - 77). Z tohoto pohledu je tedy námitka stěžovatele ohledně příliš krátké lhůty irelevantní.

Stěžovatel kromě napadení závěrů městského soudu v napadeném usnesení vytýkal městskému soudu také to, že doposud nerozhodl o odkladném účinku žaloby a že nijak nereagoval na návrh na určení lhůty pro rozhodnutí o odkladném účinku. Podle § 73 s. ř. s. rozhoduje soud o odkladném účinku po vyjádření žalovaného a odkladný účinek přizná žalobě tehdy, jestliže by výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí znamenaly pro žalobce nenahraditelnou újmu, přiznání odkladného účinku se nedotkne nepřiměřeným způsobem nabytých práv třetích osob a není v rozporu s veřejným zájmem. K tomuto kroku městský soud v řízení o žalobě nedospěl, neboť nejprve odstraňoval vady podání, a to nezaplacení soudních poplatků. Z tohoto důvodu námitky stran odkladného účinku a určení lhůty k rozhodnutí o odkladném účinku musí Nejvyšší správní soud odmítnout jako předčasné [§ 46 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 120 s. ř. s.].

Námitky týkající se nesprávného označení adresy žalobce a žalovaného zdejší soud neshledal důvodnými. Stěžovatel neuvedl, jakým způsobem by tyto okolnosti mohly ovlivnit zákonnost napadeného usnesení městského soudu [srov. § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], když toto usnesení bylo doručeno jak stěžovateli, tak žalované.

Námitku, že městský soud používá o žalobních návrzích nesprávně minulý čas, nelze podřadit pod žádné důvody v § 103 s. ř. s., a proto je nepřípustná podle § 104 odst. 4 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud neshledal ani další důvody pro zrušení napadeného usnesení, ke kterým by musel přihlížet z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 s. ř. s.). Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl podle § 110 odst. 1 s. ř. s.

O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu § 60 odst. 1 a 7 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s.; stěžovatel nebyl ve věci procesně úspěšný, proto nárok na náhradu nákladů řízení nemá, žalované pak podle obsahu soudního spisu žádné náklady nevznikly.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. února 2011

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně

senátu